

ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ (Γ')

Γράφει ο Θωμάς Γαβριηλίδης

ΣΧΟΛΙΑ ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέχρι τώρα η περισσότερο διαδεδομένη από τις παραδόσεις για την ίδρυση της Νάουσας ήταν εκείνη που κατέγραψε ο Δ. Πλαταρίδης στο Σχεδίασμα Ιστορίας της πόλεως Ναούσης και εξέδωσε στο ομώνυμο έργο του ο Ε. Ι. Στουγιαννάκης (Νιάουστα τεύχος 89, σελ. 4-9).

Οι παραδόσεις που καταγράφηκαν από τον "Ανώνυμο Ναουσαίο" και τον λόγιο Ν.Γ. Φιλίππιδη (Νιάουστα τεύχος 90-91, σελ 35-39) είχαν μέχρι πρότινος την ίδια τύχη, βρίσκονταν δηλαδή στο περιθώριο, θα 'λεγε κανείς σαν "αιρετικές", εφόσον επικρατούσα "επίσημη", θεωρούνταν εκείνη που είχε συμπεριληφθεί στην Ιστορία της πόλεως Ναούσης του Ε.Ι. Στουγιαννάκη.

Ετσι αδιαφιλονίκητος "ιδρυτής" της Νιάουστας ή Νάουσας εφέρετο ο Τούρκος στρατηγός Γαζή Εβρενός.

Κάποιες βέβαια φωνές, που αμφισβητούσαν τη σχέση του Γαζή Εβρενός με την ίδρυση της Νάουσας, είχαν ακουστεί και στο παρελθόν, όμως τα πράγματα αλλάζουν "άρδην" από τη στιγμή που βλέπει το φως της δημοσιότητας το σπουδαίο βιβλίο "ΝΑΟΥΣΑ 19ος - 20ος αιώνας - έκδοση της Πολιτικής Επιτελείας Νάουσας, Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιο - Νάουσα 1999", ένα έργο συλλογικό, που

παρουσιάστηκε στους Ναουσαίους σε λαμπρή εκδήλωση στις 21 Ιανουαρίου 2000.

Στη μελέτη του Γεωργίου Στογιόγλου "Η εκκλησία και τα σχολεία στη Νάουσα", πρώτη στη σειρά αυτών που απαρτίζουν το συλλογικό έργο που προαναφέρθηκε, παρουσιάζεται μαζί με την παράδοση του Δ. Πλαταρίδη και η παράδοση του Ανώνυμου Ναουσαίου ως εξίσου πιθανή αν όχι ως πιθανότερη.

Ας σημειωθεί όμως ότι ο Γεώργιος Στογιόγλου, ενώ φαίνεται ότι συμφωνεί με τον Ανώνυμο Ναουσαίο του 19ου αιώνα ως προς τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν στην ίδρυση και το συνοικισμό της Νάουσας, φαίνεται ότι διαφωνεί με τη χρονολογία ιδρύσεως, το 1433, που εκείνος αναφέρει έμμεσα και τοποθετεί το γεγονός αυτό στα 1420, τρία περίπου χρόνια μετά το θάνατο του Γαζή Εβρενός, τον οποίο θεωρεί πατέρα του Χατζή Αχμέτ Εβρενόζογλου και όχι παππού όπως άλλοι.

Ας σημειωθεί επίσης ότι ο Γ.Σ. αποκαλεί το συνεργάτη του Χατζή Αχμέτ Εβρενόζογλου Σεχ Λεανή και τον θεωρεί πνευματικό του δερβίση, ενώ οι άλλες παραδόσεις τον αποκαλούν Σεχ Λεαή και Σιάχη Λιάνη και τον θεωρούν παιδαγωγό των γιων ή του γιου του κτήτορα.

Δεν πρέπει να διαφύγει της προσοχής μας η

πληροφορία που μας δίνεται από τον Γεώργιο Στογιόγλου (ΝΑΟΥΣΤΑ 19ος - 20ος αιώνας, σελ. 22, σημείωση 8) που αναφέρεται στη δηλητηρίαση του γιου του Χατζή Αχμέτ Εβρενόζογλου (ή Αχμέτ Βέη) από τον ίδιο τον πατέρα του, γεγονός που ο Ανώνυμος Ναουσαίος το συνδέει με την ίδρυση της Νάουσας και συνέβη όταν ο Σουλτάνος Μεχμέτ Α' επισκέφθηκε τα Γιαννιτσά για αποτίσει φόρο τιμής στον τάφο του Γαζή Εβρενός, ο οποίος έτυχε να πεθάνει όταν ο σουλτάνος βρισκόταν έξω από τα τείχη της Θεσσαλονίκης, στα 1417 - 1418.

Με τη χρονολόγηση της δολοφονίας του γιου του Αχμέτ Μπέη (Χατζή Αχμέτ Εβρενόζογλου) στα 1417-1418, μετά το θάνατο του Γαζή Εβρενός, αποσυνδέεται και μάλιστα αιτιολογημένα ένα όχι ασήμαντο, όπως φαίνεται, γεγονός από τον Γαζή Εβρενός με τον οποίο, πέρα από κάθε λογική συνδεόταν ως τώρα. (ΝΙΑΟΥΣΤΑ, τευχ. 90-91, σελ. 36).

Αλλά και κάτι ακόμα, από εκείνα που συνθέτουν το μύθο του Γαζή Εβρενός πρέπει να αποξενώνεται από αυτόν. Μεταξύ των άλλων, που του αποδίδονταν από την παράδοση, ήταν και η προσφορά της νεοχτισμένης Νάουσας στη Βαλιντέ Σουλτάνα χωρίς βέβαια να κατονομάζεται η συγκεκριμένη βασιλομάννα.

Σχετικά πρόσφατα χάρη στο ιστορικό πόνημα του Γιώργου Λεονάρδου "Μάρα, η Χριστιανή Σουλτάνα - Αθήναι 1999" πληροφορηθήκαμε ότι στα 1433 - έτος ιδρύσεως της Νάουσας σύμφωνα με τον Ανώνυμο Ναουσαίο - παντρεύτηκε η Μαρία Μπράγκοβιτς - Κομνηνού, η κόρη του Σέρβου ηγεμόνα Γεωργίου Μπράνκοβιτς το σουλτάνο Μουράτ Β' (1421-1451). Ο Μουράτ Β' έχρισε τη Μάρα "βαλιντέ σουλτάνα" (=βασιλομάννα), αν και δεν τεκνοποίησε, και της ανέθεσε την ανατροφή του γιου και διαδόχου του, του Μεχμέτ Β' του Πορθητή της πόλης (1451 - 1481).

Ο Πορθητής λέγεται ότι ανταποδίδοντας την αγάπη και τη στοργή, με την οποία τον είχε περιβάλει η Μάρα, τη σεβόταν και την τιμούσε σε όλη του τη ζωή.

Δεν είναι καθόλου απίθανο, αν λάβουμε υπόψη μας ότι παρά το γάμο της δεν άλλαξε θρησκεία, να είναι η Μάρα Μπράνκοβιτς - Κομνηνού (1412 - 1487) η χριστιανή βαλιντέ σουλτάνα που είχε πάρει υπό την προστασία της τη Νάουσα για λόγους βέβαια που ακόμη αγνοούμε.

Αλλά δεν είναι μόνο τα παραπάνω γεγονότα, τα οποία θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει κάποιος δευτερεύοντα, που θέτουν υπό αμφισβήτηση το ενδεχόμενο να είναι ο Γαζή Εβρενός ιδρυτής της Νάουσας. Υπάρχει κάτι πολύ πιο σημαντικό. Είναι ο περίφημος Σεχ Λεαής ή Σιάχης Λιάνης που όλες οι παραδόσεις τον παρουσιάζουν ως συμπρωταγωνιστή στην ίδρυση της Νάουσας. Από τη στιγμή που αποκαλύφθηκε η πραγματική ταυτότητα του περίφημου αυτού Τούρκου σείχη εφόσον ταυτίστηκε με τον Seyh Abdullah al Ilahi, τα πράγματα έγιναν οπωσδήποτε πιο ξεκάθαρα.

Ο ΣΕΪΧΗΣ ΙΛΑΧΗ

Ο Σεΐχης Ιλαχή (Σεχ Λεαής - Σιάχης Λιάνης - Σεχ Λεανής στα ελληνικά), Seyh Abdullah al Ilahi (στα τούρκικα) γεννήθηκε στο Semar κοντά στην Κιουτάχεια της Μικράς Ασίας. Επειτα από διάφορες περιπλανήσεις πήγε στην Κωνσταντινούπολη και κατόπιν ακολουθώντας τον Αχμέτ Μπέη εγγονό του Εβρενός Μπέη ήρθε στα Γιαννιτσά όπου και πέθανε στα 1490 - 1491 και ο τάφος του έγινε φημισμένο προσκύνημα.

Ο Gokbilgin τον αναφέρει ως Seyh Abdullah al Ilahi και λέει ότι ήταν ένας από τους σείχηδες της εποχής του Μεχμέτ Β' (1451 - 1481).

Για τον τάφο - τόπο προσκυνήματος - του Σείχη Ιλαχή γράφει ο Εβλιγιά Τσελεμπί στο

σχετικό με τα Γενιτσά κεφάλαιο του Ταξιδιωτικού του τα εξής: "Επίσης πάλι μέσα στην πόλη (των Γενιτσών) βρίσκεται ο μέγας τόπος προσκυνήματος του εκφράζοντος τις αλήθειες... του ηγουμένου των κατοχών της χαράς, του αρχηγού των συντρόφων της αγάπης... του αγιότερου των αγίων, του εξόχου Σεΐχη Ιλαχή... Επίσης πάλι του είναι θαμμένος ο Αχμέτ Μπέης, ο ευσεβής ιδρυτής".

Ολα δείχνουν ότι ο Αχμέτ Μπέης, Χατζή, Σεμσεντίν, ο γιος του Αλή και εγγονός του Γαζή Εβρενός Μπέη ήταν ο αγαπητός σύντροφος του Σεΐχη Ιλαχή, αυτός που μετέφερε το σκήνωμά του από τη Νάουσα στα Γενιτσά και το έθαψε μέσα σε ένα τζαμί μασσολεϊό που είχε χτίσει ο ίδιος και είχε, όπως φαίνεται εκφράσει την επιθυμία να θαφτεί και αυτός δίπλα στο φίλο του.

Ο Αχμέτ Μπέης, Χατζή, Σεμσεντίν (Εβρενόςζογλου) πέθανε επτά ή οχτώ χρόνια αργότερα από το Σεΐχη Ιλαχή, στα 1498.

Ήταν ο πιο ξακουστός από τους εγγονούς του Γαζή Εβρενός αλλά τα "κατορθώματά" του όπως και άλλων απογόνων του Γαζή Εβρενός αποδόθηκαν από τους μεταγενέστερους στο γενάρχη της δυναστείας Εβρενόςζογλου με συνέπεια τον παραγκωνισμό τους και την πτώση τους στην αφάνεια, αλλά και τη διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας σε τόσο μεγάλο βαθμό που να μην είναι καθόλου εύκολο εγχείρημα η αποκατάστασή της.

Αλλά επειδή, όπως φαίνεται "ο βίος και η πολιτεία" του Γαζή Εβρενός Μπέη και των απογόνων του και προπάντων του εγγονού του Χατζή Αχμέτ Μπέη, όπως και του Σεΐχη Ιλαχή είναι πολύ γερά δεμένος με την ιστορία της Νάουσας, είναι ανάγκη να ερευνηθεί εξαντλητικά. Το ίδιο πρέπει να γίνει και με τη ζωή και το έργο του πολιούχου της Νάουσας, του Οσίου Θεοφάνη του Νέου που και αυτή είναι άρρηκτα δεμένη με την ιστορία της πόλης.

Γιατί παρά τα πολύ σημαντικά βήματα που έχουν γίνει η πλήρης ιστορία της Νάουσας ακόμη δεν έχει γραφτεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασίλη Δημητριάδη, Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπή, Εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια, Θεσ/νίκη 1973, Μακεδονική βιβλιοθήκη, Δημοσιεύματα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

2. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Η Νάουσα, η Επανάσταση και ο Χαλασμός της το 1822, ομιλία, Αθήνα, 1992.

3. Γιώργου Λεονάρδου, Μάρα, η χριστιανή Σουλτάνα, Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1999.

4. Νάουσα 19ος - 20ος αιώνας, έκδοση Πολιτικής Εταιρείας Νάουσας "Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος", Νάουσα 1999.

5. Ε.Ι. Στουγιαννάκη, Ιστορία της πόλεως Ναούσης, Έκδοση του Συλλόγου Αποφοίτων Λαππέιου Γυμνασίου Ναούσης "Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος, Θεσσαλονίκη 1976.

6. Μητροπολίτου Βεροίας και Ναούσης Παντελεήμονος Καλπακίδη, "Ο ιδρυτής της μονής των Ταξιαρχών και πολιούχος της Ναούσης Οσίου Θεοφάνης ο Νέος", εκδ. Ι. Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης αριθ. σειράς 31, Νάουσα 1998.

7. Ν. Γ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ, Η επανάσταση και καταστροφή της Ναούσης, Αθήνησι 1881.